

כפן ידכו פואבאן [שיו של עשו עם יעקב] נגע בכל הצדיקים שנתווין לחיות ממנו [זה דורו של שמו]. וחומב"ן [באשית ל"ב, כ"ו] כותב על זה והענין כי המאורע כולו רמו לזוהי שיתו דור בודעו של יעקב ותגבר עשו עליהם עד שיתיה קוזה למקעקע ביעתו. והיה זה דור אחד בימי חכמי המשנה כדור של רבי יהודה בן בבא וחביריו כמו שאמרו (שה"ש רבה פ"ב ו' ע"ג השבתי א"ב) אמר רבי חייא בר אבא אם יאמר לי אדם תן נפשו על קידוש שמו של הקב"ה אני נותן וכלבד שיהרגוני מיד, אבל בדורו של שמו איני יכול שהיו מביאי' כדויותו של בתל ומלבין אותן באור ונותנין אותו תחת שיתיו ומשיאי' נפשם מהן. ויש דורות אחרים שעשו עמו כזה יזוטר רע מזה, והכל סבלינו ועבר עלינו כמו שרמו יבא יעקב שלם. חשכת כור באה עלינו גם היום. ובאמרו של ר' חייא בר אבא הנ"ל למדת סגוריא על אלה שהוכרחו להטיל את הספרים אל הנהר ולהצית את בתי כנסיות. הם, הרשעים לא איימו עליהם בהריגה בלבד, כי אם גם בענש קשים ואכזרים ולכן הוכרחו לעשות מה שפקדו עליהם הורים.

והרמב"ן מסיק סוף סוף בא יעקב שלם. ומרומז בזה גמר דבריו של ר"א שאמר ל"י יוסי ב"ר שמעון בן לקוניא - יעקב נטל לעילא [את הרוחניות, הקידושה]. עשו נטל לתתא [עוה"י]. לבתר כד יקום מלכא משיחא יטול יעקב לעילא ותתא. [אבל כאשר יטול יעקב עוה"י, אז גם הגשמיות התעלה לרוחניות, כי עבודתו של יעקב להעלות גם הגשמיות לרוחניות השמים שמים הארץ וכו']. ובתאי זמנא - מסיק זוהר, ועלו מושיעים בדי ציון לשפוט את הי עשו והיתה לה' המלוכה.

ועשו עוונת חזק ומצליח, עי' זוהר פושט חולדות (מגן) ובי יוסי בריש בן לקוניא אמר לרבי אלעזר כלום שמעת מאבך אמאי לא אתקיימו ברכא דברכה יעקב ליעקב. ואינון ברכאן דברין יעקב לעשו אתקיימו כלהו. אמר ליה כל אינון ברכאן מתקיימו וברכאן אחרין דבריה קביה ליעקב [עי' תאמרנו]. גר אנכי ואיך כדאי לשנוא אותי וכו'. אבל ההודעה שיעקב הולך בדרך הש"ת אינה עלולה להפיס את דעתו של עשו הרשע, כי הלא זוהי בעצם הסיבה שעשו שונא ליעקב זוהי סיבת המריבה שבניהם כמו שפירש רש"י (בראשית כ"ב) על הפסוק ויתרצצו הבנים בקרבה. היו מתרצצים ומריבים על נחלת שני עולמות. וזוהו צריך ביאור, כי בשביל עוה"י אפשר להתקוטט [כמו קין והבל בשביל ירושת העולם (עי' רש"י נח ט, כח)]. זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי. כי אם זה לוקח יוחר, נשאר לשני פחות, אולם נחלת עוה"ב ריכזשים ע"י מצעים טובים, ועי' רכישתו של אחד לא נפחת כלום בשביל השני.

וזהו כונת מאמר ז"ל (שבת פ"ה) כל ריבור ודיבור שיצא מפי הגבורה נולק לשבעים לשונות. אבל הקליפה נשארה בתקפה, ולפעמים היא מתגברת באופן מבוהיל, כאשר אנו רואים בגומינות עתה. וזהו שאמרו בברייתא רבא (עו"ד) כי כאשר נגע

וחזק מצאתי בלקוטי רמ"ל ז"ל, שהקשה כי בפסוק נאמר כה תאמרין לאדוני לעשו, היה צ"ל כה תאמרין לאדוני עשו. אך יעקב מסר למלאכים, שהיו מלאכים ממש שליחות כפולה. לאדוני [להש"ת], תאמרנו עם לכן גרתי בפרוש זה: תרי"ג מצות שמרתי וכו' כדי להמחיק את הדינים. ולעשו תאמרנו: גר אנכי ואיך כדאי לשנוא אותי וכו'. אבל ההודעה שיעקב הולך בדרך הש"ת אינה עלולה להפיס את דעתו של עשו הרשע, כי הלא זוהי בעצם הסיבה שעשו שונא ליעקב זוהי סיבת המריבה שבניהם כמו שפירש רש"י (בראשית כ"ב) על הפסוק ויתרצצו הבנים בקרבה. היו מתרצצים ומריבים על נחלת שני עולמות. וזוהו צריך ביאור, כי בשביל עוה"י אפשר להתקוטט [כמו קין והבל בשביל ירושת העולם (עי' רש"י נח ט, כח)]. זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי. כי אם זה לוקח יוחר, נשאר לשני פחות, אולם נחלת עוה"ב ריכזשים ע"י מצעים טובים, ועי' רכישתו של אחד לא נפחת כלום בשביל השני.

אך הכונה היא שהיתה התרצצות בין שתי שיטות. שיטתו של יעקב כללית שני עולמות, ושניהם קשורים זה בזה. ושיטתו של עשו כללית רק עוה"י. זוהו שאמר עשו [אחר ששמע מה טיבה של עבודת הבכורים שחיא מריחסת על עולם הבא] הנה אנכי חולך למות ולמה זה לי בכורה, כי בשביל עשו במות נגמר הכל, וכמה שבא אח"כ ובמות שלמעלה מזה העולם המוחשי אינו מתענין. והתחבקותו הזאת נמשכת והולכת עד ביאת משיח, עיין זוהר וישלח (קט"ג) ויאבק איש עמו - בגין דיתבר חיליה דאורייתא. זוהי מלחמה בין האור והחושך, בין חוץ וחטוב, בין חסומאח ומקדושה ומלחמת החושך נגד האור מלחמת וכו'.

על הפסוק עם לכן גרתי, כתב רש"י: לא נעשיתי שר וחשוב, גר אנכי, איך כדאי היה גביר לאחר, שהי' לא נתקיימה בי, ר"א גרתי בגיטוריא תרי"ג, כלומי עם לכן השעו נתברן דרש"י בכיאר האחרון? אם לאים על עשו שלא יהי' לפורק עולו (עי' רש"י תולדות כ"ו, מ' והיה כאשר תירי וכו' כאשר יעבדו על חתרת וכו' ופוקת עולו וכו') יהיה זה סותר לביאור הראשון שלפירו רצה יעקב להראות לעשו הכנעה. ואיך לומר כי היתה כונתו לגרום לעשו נחת רוח בזה שאהיו הולך בדרך ה', יען כי ידע שעשו הרשע אינו שמוח בכשירות כאלה.

הרצ"ט
י"ו כסלו